

การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ครั้งที่ 10

“ทศวรรษ R2R พัฒนาคนไทยสู่สังคม 4.0”

วันพุธ ที่ 5 กรกฎาคม 2560 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี

Session : ปาฐกถาพิเศษ “ทศวรรษ R2R พัฒนาคนไทยสู่สังคม 4.0”

เวลา 09.15 – 09.45 น. ห้อง Grand Diamond Ballroom

นายทรงวุฒิ ท่าจิ้น สังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง ผู้บันทึก

อีเมล : sthajeen@gmail.com

วิทยากร : ศ.เกียรติคุณ นพ.ปิยะสกล สกลสัตยาทร รมต.ตร.ว่าการกระทรวงสาธารณสุข

บทนำ ประเทศไทยติดกับดักอยู่ที่ “3.0” คือประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูง (middle-High Income City) มากกว่า 20 ปี เพราะเราไม่ได้สร้างเทคโนโลยีของเราเอง ไม่พึ่งพาตัวเอง แต่เราพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เราทำงานหนักเพื่อจะเอาผลผลิตส่งไปต่างประเทศ ให้เขาพัฒนาและส่งกลับมาขายเราในราคาที่สูง สังเกตว่า GDP ของคนไทยอยู่ในระดับร้อยละ 3 ร้อยละ 2 มาตลอด แล้วถ้าเราไม่พัฒนาต่อไปด้วยตัวเอง ไม่มีวันหรอกที่เราจะก้าวไปข้างหน้า เพราะฉะนั้น กับดักอันนี้จะทำให้ประเทศไทย **ไม่มั่นคง** “มีความเหลื่อมล้ำของรายได้ของประชากรในประเทศค่อนข้างมาก” **ไม่มั่นคง** “เพราะเราต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เราต้องนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เราไม่มีเทคโนโลยี transfer ไม่ค่อยสร้างองค์ความรู้ของตัวเองขึ้นมา” และ**ไม่ยั่งยืน** “เพราะสิ่งที่เราทำนั้น เราใช้ทรัพยากรธรรมชาติหมดสิ้นไปโดยไม่ได้ระวังรักษา” นี่เป็นเรื่องสำคัญ

สมัยที่ผมบริหารอยู่ที่ศิริราชหรือมหาวิทยาลัย ต้องมี Blue Ocean เมื่อก่อนมี Red Ocean ทะเลเลือด “เวลามีใครทำอะไรได้ดี คนไทยจะลงไปทำตรงนี้เหมือนกันหมด” ก็แก่งแย่งในสิ่งเดียวกัน สมัยก่อนพอจะมีวิทยาลัยครูก็จะสอนแต่ครู..ครู..ครู จบมาครูก็ล้นประเทศ แล้วก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้ ก็มีคำว่า Blue Ocean “หนีไปสร้างในที่ที่คนอื่นยังไม่สร้าง ทำสิ่งใหม่ๆให้เกิดขึ้น” ขณะนี้ก็มีคำว่า White Ocean “สร้างสิ่งใหม่แล้วยังต้อง reserve ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่คู่ประเทศนี้ต่อไป” นั่นก็คือสิ่งที่อยากบอกว่า “อย่าหาแต่ปลาให้ประชาชน ต้องสอนเขาตกปลา แต่ตอนนี้ไม่ใช่สอนแต่ตกปลาอย่างเดียว เขาจะตกปลาหมดประเทศหมดน้ำ เพราะฉะนั้นจะต้องสอนให้เขารักษาทะเล รักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม” นี่คือหลักการของประเทศที่ต้องเดินต่อไป “ใครละที่จะทำให้ประเทศนี้ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ?” คนเท่านั้น คนคือสิ่งสำคัญที่สุด คนคือทุกสิ่งขององค์กร คนคือทุกสิ่งของประเทศชาติ

เนื้อหา คำว่า Thailand 4.0 ก็คือสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เขาใช้คำว่า Value stage economy จากเดิมเราทำมาได้น้อย ต่อไปนี้เราควรจะทำน้อย (ไม่ได้หมายความว่าไม่ทำ) แต่ได้มาก นั่นคือผลผลิตของประเทศจะดีขึ้น นั่นคือเราไม่ work-harder แต่เรา work-smarter นั่นคือสิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจ **นี่คือหัวใจของ R2R** 10 ปีที่ผ่านมาสำหรับการสาธารณสุขของประเทศ เราใช้คำว่า Value stage Health care จะเห็นว่าเทคโนโลยีทางการแพทย์เจริญก้าวหน้าเร็วเหลือเกินจนเราตามไม่ทัน ไม่ต้องคิด แค่ตามก็แย่แล้ว แต่การใช้เทคโนโลยีอยู่ที่ปัญญาของเราที่จะทำให้เกิดประโยชน์ เพราะฉะนั้น คำว่า Health care Assessment จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ว่าทั้งหลายทั้งปวงที่นำมาให้เรานั้น อะไรที่เราจะเลือกและ

ให้เกิดประโยชน์กับประชาชน ผู้ป่วย และประเทศชาติของเราให้มากที่สุด นั่นก็คือ Value Based Think ทุกสิ่งมันจะตกลงมาเป็นเงินทั้งสิ้น ถ้าเราเลือกไม่เป็น ประเทศนี้ไม่มีวันเลยที่จะลงทุนตามประเทศอื่นทัน แต่เรามีสมองพอที่จะเลือกในสิ่งที่ถูกต้อง และใช้สิ่งนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนของประเทศไทย อย่างที่เราทำอยู่ ณ ปัจจุบันนี้

ยุค *Thailand 4.0* คือ เราต้องมี *Creativity* “คิดสร้างสรรค์” *Innovation* “มีนวัตกรรม” ซึ่งทั้งสองอย่างต้องอาศัย *Technology* ซึ่งจะทุ่มเวลา ทุ่มแรงงานให้เรา ทั้งสามอย่างนี้ผมคิดว่าคนไทยเรามีโดยใช้ปัญญาของเรา ทั้งนี้ ดีใจที่อาจารย์เชิดชัย รายงานว่ามีผลงาน R2R ออกมาเป็น 100 เรื่อง ภูมิใจที่กระทรวงสาธารณสุขได้พัฒนาขึ้นมาถึงจุดนี้โดยใช้หลักการของ R2R มาทำให้เกิดประโยชน์ได้ถึงขนาดนี้ จะเห็นว่าเดิมที่เป็นโครงการเล็กๆ เกิดประโยชน์ในวงแคบหน่อย แต่วันนี้ที่เห็น VDO มันเป็นโครงการ Meta คือตั้งแต่เริ่มต้น ต้นทางคิดด้วยกัน กลางทางเดินอย่างไร ปลายทางออกมาจะต้องพัฒนาไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้น โครงการเรื่องแม่ตกลีด เราจะช่วยกันอย่างไรตั้งแต่โรงพยาบาลเล็กๆ จนถึงโรงพยาบาลใหญ่ จนเกิดเป็น Service Plan ของกระทรวงสาธารณสุขที่ครบวงจร

ผมเชื่อคำว่า Bright Spot ประเทศไทยมี Bright Spot เยอะ เคยเห็นโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างเยอะ แต่เป็นตัวอย่างก็ยังเป็นตัวอย่างอยู่อย่างนั้น ยังไม่กระจายไปทุกโรงเรียนของประเทศไทย แต่ครั้งนี้ยังเห็นว่าในจังหวัดหนึ่งที่เขาขี้เล็กเช่นจังหวัดที่เราเห็นอยู่นะวันนี้ ทำอย่างไรถึงจะเกิดขึ้นอย่างนี้ทุกจังหวัด ก็ฝากอาจารย์เชิดชัย กับทีมงานของกระทรวงสาธารณสุขว่านี่คือ Bright Spot นี่คือการพัฒนา เอาส่วนที่เขาพัฒนาแล้วมาต่อยอด ไม่ว่าจะเป็นการเก็บปริมาณเลือด ที่ให้รู้ว่าจำเป็นต้องดูแล จำเป็นที่จะต้อง Intervention เมื่อไหร่ แล้วเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดเป็น Community ที่จะเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดผลสำเร็จ เพราะฉะนั้น สิ่งนี้ผมอยากให้เกิดขึ้นในทุกๆ จังหวัด

เมื่อคืนนี้เราก็ประชุมกันในเรื่อง กระทรวงสาธารณสุข ได้ Purpose ให้ท่านนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี (ผ่าน ครม. ไปแล้ว) ให้มีคณะกรรมการคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (District Health Board) ซึ่งกำลังร่างระเบียบสำนักนายก โดยลงไปถึงระดับอำเภอที่จะดูแลตนเอง งบประมาณที่กระทรวงสาธารณสุขให้ลงไปถึงระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ก็จะมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก็ให้เงินลงไป สปสช.เราก็ให้ลงไป กระทรวงมหาดไทยก็ให้ลงไป พอลงไปแล้วมันบูรณาการใช้ร่วมกันไม่ได้ ไม่ถึงประชาชนจริงๆ แนวคิดนี้จึงเห็นว่ามันควรจะบูรณาการกันให้ได้ แล้วมันใช้งบประมาณควบที่ลงไปโดยไม่ต้องขอกลุ่มใหม่เลย แต่กลุ่มที่ให้ลงไปนี้ บูรณาการกันให้ได้โดยกระบวนการที่เรียกว่า District Health Board โดยทุกอำเภอจะมีนายอำเภอเป็นประธาน มีทั้งภาครัฐ ประชาชน เอกชน ประชากรรัฐ เข้าไปร่วมด้วย มีสาธารณสุขอำเภอเป็นเลขา ทุกส่วนจะมีภาระหน้าที่ ไม่ได้เป็นเจ้าของเงิน แต่กำหนดให้มีการนำเงินที่ส่งลงไปมาบูรณาการ กำกับให้เกิดการใช้และติดตามผลในการใช้ และทุก District Health จะต้องรายงานไปที่ผู้ว่าราชการจังหวัด อันนี้ก็เรียนไว้ว่า R2R ก็ควรลงไปช่วยดู แต่ตรงนี้อันเกิดสักที่ก็น่าจะเกิดได้ทุกที่ เพราะฉะนั้น ระบบสุขภาพของประเทศให้รู้ว่าคุณภาพชีวิตก็จะเกิดทั่วไปทั้งประเทศที่สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้

เพราะฉะนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างผมมองถึง *R2R คือการสร้างพลังจากภายใน The strange from within* เช่นเดียวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 9 ถ้าทุกคนในนี้มีหัวใจ มีความคิดของการทำ R2R อยู่ทุกคน นั่นคือพลังที่เกิดขึ้นจากภายใน ซึ่งมีพลังมหาศาล ซึ่งวันนี้แค่เห็นในวิถีทัศน์ก็มีพลังอย่างมหาศาล มันระเบิดออกมาได้จากจุดเล็กๆ สร้างพลังมหาศาลให้เกิดขึ้นได้ เมื่อเกิด strange from within แล้วต้องเชื่อมต่อออกไปภายนอก ไม่ใช่เกิด strange from within แล้วก็อยู่ข้างใน มันก็ไม่ไปไหนเชื่อมต่อไปทั้งประเทศ และความจริงเราต้องเชื่อมต่อไปทั่วโลกเพราะทั้งโลกเขาเรียนรู้จากเรา ระบบประกันสุขภาพซึ่งเรากำลังถ่วงน้ำหนัก

ทั้งประเทศที่ทุกคนเห็นไม่ตรงกัน แต่คนอื่นเห็นว่าเราเป็นตัวอย่าง เพราะเราสามารถทำได้ในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้ ถึงแม้จะขัดแย้งกันก็ถือว่าเป็นประชาธิปไตยระดับหนึ่ง แต่ถึงเวลาต้องมองประชาชนเป็นหลัก อะไรที่เกิดประโยชน์กับประชาชน “ทำ” เราไม่สนใจว่าจะไปขัดกับผลประโยชน์ของใคร เพราะฉะนั้นต้อง connect และให้เกิดขึ้นทั้งประเทศให้ได้ และที่สำคัญคือ “**ต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง**” เพราะฉะนั้นคือ *strange from within & connect to the world & left no one behind* โดยการแชร์ความรู้ bright spot 1 แห่ง เกิดหลายจุด และในที่สุดสว่างทั้งประเทศ นั่นจะเกิดการพัฒนายั่งยืน (sustainable development) ไม่ต้องพัฒนาใคร พัฒนาคอนให้มีความคิดที่ดี

สำหรับกระทรวงสาธารณสุขเรามี Core value อยู่แล้ว ซึ่งเป็นอันเดียวกัน MOPH

1) M : Mastery (เป็นนายตนเอง มั่นใจซึ่งมาก) ตัวเองนี่เคยเป็นนายตัวเองนี่ไม่เลยมันตามใจตัวเอง ใจมันโลกก็โลกตาม มันโกรธโกรธตาม มันหลงก็หลงตาม เมื่อไหร่ลดโลก ลดโกรธ ลดหลง ลงได้นั้นคือเป็นนายตัวเอง (Self Leadership) ไม่ต้องไปคิดควบคุมใคร ไม่ต้องไปคิดควบคุมคนที่บ้านหรือคนที่ทำงานหรือเพื่อนฝูง ควบคุมตัวเองให้ได้เสียก่อน เมื่อไหร่เราควบคุมตัวเองได้ เราจะเห็นโลกนี้กว้างใหญ่กว่าที่เราเห็นมาก เราจะเห็นสิ่งที่จะสร้างสิ่งดีให้เกิดขึ้นกับสังคมและประเทศได้อีกมาก ถ้า Self Leadership เกิด Leadership จริงๆจะตามมา ทำอะไรก็จะสำเร็จ

2) O : Originality (สรรสร้างสิ่งใหม่) นี่แหละ R2R ทุกวันทำงาน ทำไม่ต้องทำงานอยู่อย่างนี้ “ทำงานเพื่อจะเลิกสี่โมงครึ่งไข่ม้อย” ก็นั่งรอเวลาเพื่อจะได้ออกบ้านหรือออกเวรเช้าเวร แต่งานที่ทำให้มันเกิดประโยชน์ยังงี้ มันปรับปรุงแก้ไขได้นะ ทุกอย่างมันมี change เราทำได้ดีที่สุดหรือยัง แล้วทำไมองค์กรเรายังไม่เป็นเลิศล่ะ ถ้าเราทำดีที่สุดแล้วองค์กรเราต้องเป็นเลิศไปแล้ว เพราะฉะนั้นถ้ายังไม่เป็นเลิศ เราต้องปรับเปลี่ยน (change) ต้องตั้งคำถามคำถามนั่นก็คือการวิจัยนี้เอง “ฉันจะทำอย่างไรให้งานที่ฉันทำอยู่ดีขึ้น” แล้วท่านจะเห็นเอง ทำด้วยตัวคนเดียวไม่ได้ มันต้องอาศัย team work เป็นที่เห็นในวิดิทัศน์ ต้องขอความร่วมมือ ต้องปรับเปลี่ยนระบบ ต้องแก้ไขในสิ่งที่เป็นอย่างทุกอย่างมีการแก้ไขได้เพื่อสิ่งที่ดีขึ้น และสิ่งนั้นจะทำให้การพัฒนาเกิดขึ้น ไม่ต้องไปคิดสร้างสรรค์ตัวท่านลงไปเล่นวิจัยให้เป็นสิ่งที่น่ากลัว เมื่อพูดถึง research บางคนกลัวมาก “ฉันทำไม่ได้หรอก” แต่ความจริงก็คือคำถามการวิจัยและหา solution ในการแก้ไขเท่านั้นเอง ผมเจอหลายคนในเวลาพูดถึงว่าทำงานนี้จะแก้ไขได้อย่างไร list ได้แต่ปัญหา “ไข่ม้อยเคยส่งพักพวกไป ...ลองดูเรื่องนี้หน่อยซิ ...ออกมา 20 ข้อ ปัญหาทั้งนั้นเลย ผมก็บอกว่า ปัญหานี้ผมรู้แล้ว ผมอยากรู้วิธีแก้ปัญหา คุณจะมาบอกวิธีแก้ปัญหาก็ได้มัย” เราต้องปรับเปลี่ยนตัวเราเองจากคนที่ *see problems in every solutions* มาเป็น *see solutions in every problems* สามารถจะหาวิธีแก้ปัญหาก็ได้ แล้วมาแชร์กัน นั่นคือ Originality สิ่งใหม่จะเกิดขึ้นเอง ถ้าทุกคนเป็นแบบนี้ องค์กรก็จะก้าวออกไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

3) P : People center (ทุกอย่างขอให้ทำโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง) เมื่อนั้นเองข้อหนึ่งมันจะมาต่อกับข้อสองกับข้อสามได้อย่างชัดเจน เมื่อเราลดความเป็นตัวเองลง จะเห็นเลยว่าสังคม ประเทศชาติ ประชาชน ต่างหากคือสิ่งที่เป็หน้าตาของคนของกระทรวงสาธารณสุขและทุกคนที่ทำงานอยู่ควรคำนึงถึงเป็นหลัก สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ ถ้าเราปลูกฝังความรู้สึกต่างๆเหล่านี้ให้เข้าไปอยู่ในตัวเราตลอดเวลา

และสุดท้าย 4) H : Humanity (ถ่อมตน อ่อนน้อม) เรามาเป็นข้าราชการ ก็รู้อยู่แล้ว คำว่า “ข้า ไม่ใช่ นาย” เพราะฉะนั้นการจะสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เกิดขึ้นไม่ได้ใช้ด้วยอำนาจ ไม่ได้ใช้ด้วยการข่มขู่ ไม่ได้ใช้ด้วยสิ่งต่างๆที่ทำอยู่ในขณะนี้ นี่คือการข่มขู่ หรือทำอะไรก็ได้ทำให้ทุกคนทำตามเรา ควรจะใช้ด้วยเหตุผล ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ชี้ให้เห็นถึงเหตุ ผล สิ่งที่จะเกิดขึ้น เพราะสุขภาพของประชาชนคือสิ่งที่เรามุ่งหวัง ถ้าเขาเชื่อเราด้วยความศรัทธา เขาจะทำ

ตาม เพราะฉะนั้นการที่จะดูแลสุขภาพของประชาชน คนที่จะดูแลได้ดีที่สุดคือตัวประชาชนเอง หน้าที่เราก็คืออ่อนน้อมถ่อมตน ให้เขารู้ถึงเหตุ ถึงผล ในการที่จะดูแลตัวเองให้ได้

บทสรุป จะเห็นได้ว่าทุกอย่างที่ทำมา ไม่ว่าจะเป็น R2R หรือค่านิยมขององค์กร มุ่งเป้าไปที่เดียวกันคือ ship คือ อยากรู้ให้ประโยชน์ทุกอย่างเกิดขึ้นกับสังคม ประเทศชาติ ผมดีใจที่ทุกคนมาในวันที่ ทุกคนคงเป็นผู้ที่จะมานำเสนอด้วยว่าสิ่งที่เราทำนั้นเกิดอย่างไร และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผมคิดว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำคัญที่สุด ไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นอะไรใหม่ด้วยตัวเอง ยกเว้นว่ามันจะเกิดขึ้นบ้างก็แล้วแต่ **แต่ควรเอาสิ่งที่เขาทำไว้แล้วมาต่อยอดและต้องต่อยอดให้ความรู้มันเกิดขึ้นเหมือนต้นไม้** ให้ร่มเงา ให้นักกามาเกาะได้อีกมากมาย ให้เป็นร่มโพธิ์ ร่มไทร ให้คนอื่นมาต่อกับเราได้อีก นั่นคือ R2R สิ่งที่เราคิดแก้ปัญหาได้ พัฒนาให้เกิดประโยชน์มากขึ้น... มากขึ้น... มากขึ้นเรื่อยๆ

ขอบคุณทีมงาน R2R ขอขอบคุณทุกคนที่อยู่ในห้องนี้ ที่ได้ใช้หลักการ (concept) ของ R2R มาทำให้งานประจำของตัวเองนั้นเกิดประโยชน์กับผู้อื่น และได้ความภาคภูมิใจ เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ อยากรู้จะให้กำลังใจกับทุกคนในที่นี่ว่า “ร่วม” ร่วมกันสร้าง ร่วมกันทำ ร่วมกันเป็นคนไทยที่มี R2R อยู่ในหัวใจ อยู่ในจิตวิญญาณ นั่นแหละคือ คนไทยที่จะพัฒนาสังคมและประเทศไปสู่สภาวะที่เป็น 4.0 นั่นคือการนำประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนจริง ๆ

.....